

Skåda bekvämt

Vill du betrakta spektakulära fåglar från när och fjärran? Har du lust att vidga dina vyer? Skulle du vilja göra observationer som dina skådardkamrater sannolikt aldrig gjort?

Då ska du bege dig till konsten. Där väntar mängder av iögonfallande fåglar. Och det bästa av allt, de sitter stilla och flyger inte sin väg! Konsthistorien är full av fascinerande fåglar som har fyllt en mängd olika funktioner, från religiös symbolik till politisk utopi. Oavsett om det gäller en trast på en väggmålning i en romersk villa, en precolumbiansk jättekolibri eller en modernistisk metallfågel, kan de alla berätta mycket om sig själva och sin tid.

Faktum är att fågelskådare och konst-älskare delar viktiga karaktärsdrag, som iakttagare och observatörer. Vi älskar att få syn på och betrakta olika typer av motiv. Och att lägga märke till detaljer. Med andra ord samlar vi på unika, visuella upplevelser. Det är en kombination av att jaga motiv och att efteråt kunna säga: Det såg jag med egna ögon!

DEN NYFIKNE UNDRAR kanske hur det praktiskt går till att skåda konstfåglar? Var är lämpligt att börja? Måste man ha läst konsthistoria? Svaret är att inga förkunskaper krävs. Precis som vid vanlig fågelskådning är det bara att kasta sig ut

STEGLITSEN I KULTUREN

► Dresserade steglits

På holländska kallas steglitsen *puttertjes*. Det betyder ungefär "vattenhämtare" och kommer av att steglitsen kan dresseras att dra upp vatten med en miniatyrspann i en kedja.

► Skrev konsert

Vivaldi har komponerat en konsert inspirerad av steglitsen: *Il Gardellino*.

► Viktig i roman

Målningen i artikeln har en framträdande roll i romanen *Steglitsan* (2013), av Donna Tartt.

med öppna ögon och ett nyfiket sinnelag. Konstens fåglar tar gestalt i alla former, från måleri, skulptur och keramik till performance och fotografi. Du hittar dem på museer, i konstböcker och på webben. Ingen speciell utrustning behövs. Inte heller gäller någon klädkod. Dock är ett par bekväma skor att rekommendera, ifall du ska traska runt på museer.

Ytterligare en likhet med vanlig fågelskådning är följande faktum: under vissa tider och på vissa platser finns inte mycket att se. Under andra perioder och platser är artrikedomen stor. För nybörjaren rekommenderas en första skådning i barocken, främst 1600-talet. Här återfinns de mest otippade artkombinationer och perfekt skildrade fjäderdräcker.

DENNA STEGLITS ÄR utan tvekan världens mest kända och älskade fågelmålning. För att skåda den i verkligheten ska du bege dig till Haag och uppsöka Maurits-huis, som är ett känt konstmuseum med mästerverk av bland andra Vermeer och Rembrandt.

Konstverket är en liten oljemålning på träpanna och föreställer alltså en steglits i naturlig storlek. Den sitter fastkedjad vid en sittring på en foderbehållare. För de med empati för djur, väcker motivet säkerligen vemod! På det här sättet hölls steglitsen fångslade som husdjur i Holland på 1600-talet. På sin höjd kunde de flaxa lite med vingarna, men att flyga vore otänkbart.

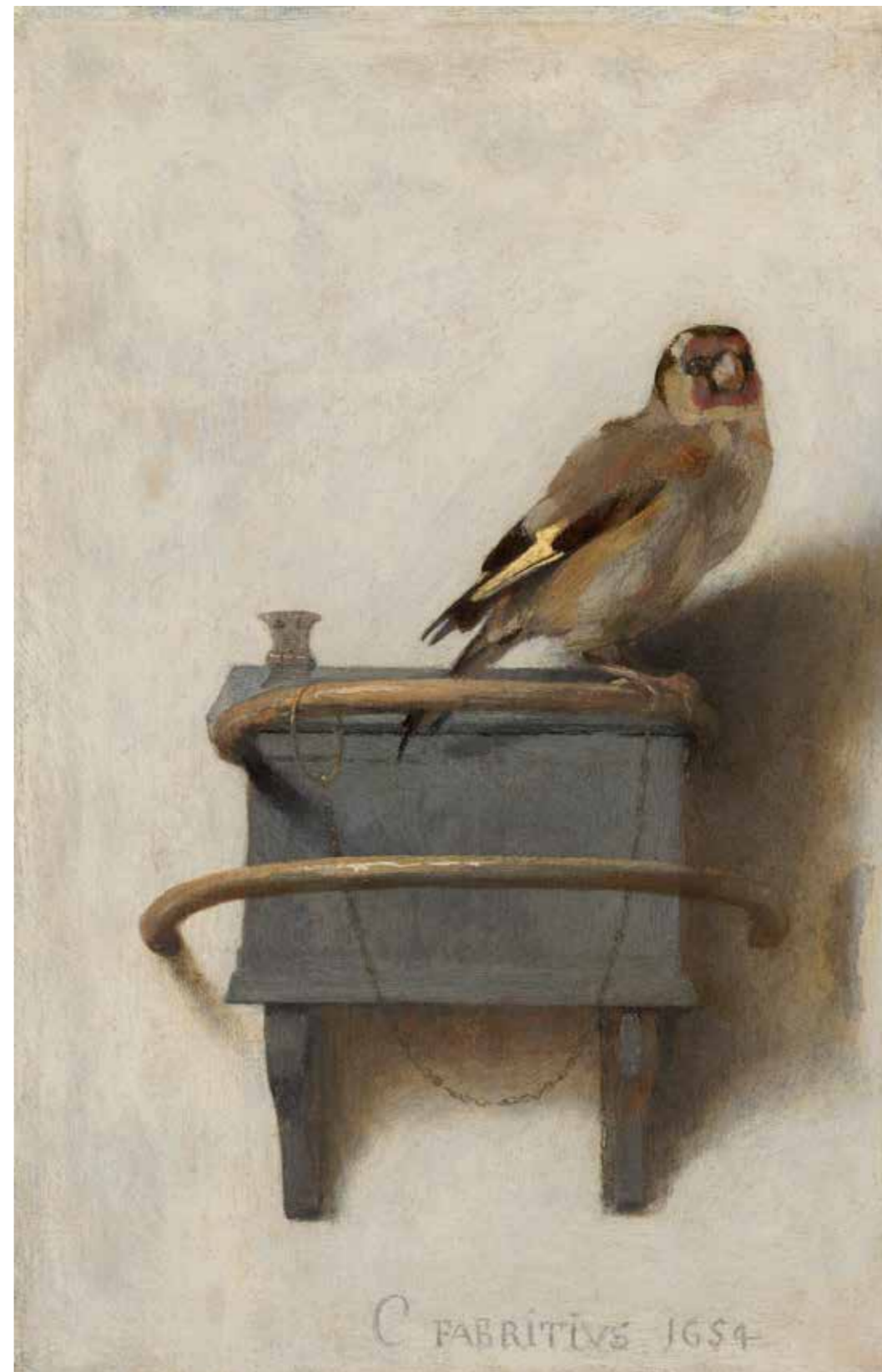
TAVLAN MÅLADES 1654 av Carel Fabritius. Denne konstnär var en av Rembrandts mest skickliga elever, men tyvärr finns inte många målningar bevarade. Fabritius öde var att dö ung, bara 32 år gammal. Han omkom när ett krutlager i hans hemstad

Delft exploderade och ödelade stora delar av staden. Det skedde samma år som han målade denna steglits. Tidsmässigt befinner vi oss i barocken, mer exakt i "den holländska guldåldern". Det var en tid då Holland var den ledande handelsnationen i Europa. Ett stort antal vetenskapsmän gjorde också framstående upptäckter och konstnärerna målade spektakulära konstverk.

FÅGELSKÅDAREN KÄNNER SNABBT igen steglitsens utmärkande drag, med röd mask på huvudet och klargul rand på svart vinge. Konst-älskaren beundrar de lätta men säkra penseldragen, som beskriver fågelkroppen. Det milda ljuset, förmodligen från ett högt beläget fönster till vänster utanför bildytan, bidrar till att skapa volym. Fabritius har använt ett av mästaren Rembrandts trick på den gula ytan: han har med penselns skaft skrapat fram en svart glipa mellan fjädrarna.

Målningen är en så kallad trompe-lóeil, det vill säga en målning som vill lura ögat att det är på riktigt. Motivet är målat med perspektiv underifrån. Förmodligen är den avsedd att hänga högt upp på en vägg, för bästa möjliga effekt.

FÖR DEN SOM önskar skåda fler fåglar ur den holländska guldåldern, rekommenderas målningar av konstnären Melchior de d'Hondecoeter. Denne konstnär målade praktfulla bilder av både levande och avlivade fåglar. De senare är så kallade jaktstycken, alltså stilleben med jaktbyten. d'Hondecoeters specialitet var att i samma målning sammanföra både tama och vilda fåglar. Exempelvis avbildade han hönsfåglar, ugglor och småfåglar tillsammans, i så kallade fågelkonsorter. Dessa smått bisarra målningar hade som syfte att imponera, roa och utgöra festliga samtalsämnen. **▲**

Carel Fabritius målade konstverket med steglitsen 1654. Han var elev till ingen mindre än Rembrandt.